

การปฏิบัติต่อผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชน

THE TREATMENT OF PATIENT ACCORDING TO HUMAN RIGHTS

คมสัน สุขมาก,

Khomson Sugmak,

สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน สำนักงานกฎหมายและคดี,
Institute of Further Investigation Law and Litigation,

กานดา สุขมาก

Kanda Sugmak

วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
Police Nursing College

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชน และพันธกรณีของประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศ เรื่องสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้ต่อกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ และนำมาปรับเป็นกฎหมายภายใน โดยบัญญัติหลักสิทธิมนุษยชนไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายภายในของรัฐ และเรื่องสิทธิของผู้ป่วยได้บัญญัติให้บุคคลทุกคนมีสิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย แม้ว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลไร้สัญชาติ หรือบุคคลต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย บุคคลนั้นมีสิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลตามหลักสิทธิมนุษยชนของกฎหมายระหว่างประเทศ และจากสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่เป็นพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศจากการเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนจึงก่อให้เกิดพันธกรณีที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา มิฉะนั้นต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ ดังนั้นเมื่อประเทศไทยเมื่อเข้าเป็นภาคี ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาดังกล่าวคือการปฏิบัติต่อผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชนโดยเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ : หลักสิทธิมนุษยชน, พันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศ

Abstract

The aim of the article is to present the law of knowledge about the treatment of patients, according to human rights and obligation bond of Thailand followed by international law about rights to access public health services. Thailand has signed and ratified numbers of international agreements on human rights, and accordingly adopted the concepts into provisions of domestic laws. The concept of human rights, particularly the rights of patients is included in Thailand's constitution and other domestic laws, stating that every man and woman is entitled to medical treatment when he/she gets sick no matter he/she is an illegal migrant or a stateless person. This is in accordance with the human rights' principle as provided by the international law. The treaties on human rights are an obligation bound by the international law. Being a party to the treaties on human rights creates an obligation for Thailand to comply with what is provided in the treaties or else Thailand will be held liable according to the international law. Once a party, Thailand is obliged to act according to the treaties, that is, to treat all patients equally according to the human rights' principle.

Keywords : human rights, obligation bound by the international law

บทนำ

ปัจจุบันอารยประเทศให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชน ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้ร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์สำคัญในการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยอมรับและอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติต่อคนของรัฐตนและคนของรัฐอื่น โดยเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งในยุคปัจจุบันทั่วโลกประสบปัญหาการโยกย้ายถิ่น ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย การลักลอบเข้าเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อทำให้การรักษาพยาบาลผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่มีประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นรัฐภาคี หลักการในการปฏิบัติต่อผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบุคคลที่จะได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วยโดยเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้านเชื้อชาติ ภาษา สีผิวเพศ ศาสนา และการเมือง เป็นต้น สำหรับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันนั้น มุ่งเน้น 2 ประเด็นหลัก คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชน และพันธกรณีของประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 ที่บรรดาประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้ร่วมรับรองเมื่อ ค.ศ. 1948 ถือเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของมวลมนุษยชนและของนานาชาติ

โดยถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่บรรดาประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยอมรับเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติ และมีอิทธิพลสำคัญต่อการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศที่มีการร่างรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 แบ่งสิทธิออกเป็น 2 ประเภท (กระทรวงการต่างประเทศ, 2551) คือ

1. สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงของบุคคล อิสรภาพจากความเป็นทาสและการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย การคุ้มครองเมื่อถูกจับกักขังหรือเนรเทศ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมือง สิทธิในการสมรสและการตั้งครอบครัว เสรีภาพขั้นพื้นฐานในทางความคิด มโนธรรม และศาสนา การแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกเสรีภาพในชุมนุมและการเข้าร่วมสมาคมอย่างสันติ สิทธิในการมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตนโดยทางตรงหรือโดยการส่งผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งอย่างเสรี

2. สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิในการทำงาน การได้รับค่าตอบแทนโดยเท่าเทียมกันสำหรับงานที่เท่ากัน สิทธิในการก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงาน สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสม สิทธิในการศึกษา และสิทธิในการเข้าร่วมใช้ชีวิตทางวัฒนธรรมอย่างเสรี

ลักษณะของสิทธิมนุษยชนประกอบด้วย

1. สิทธิพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน (Primary Right) มนุษย์ที่เกิดมาในโลกต่างมีความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

2. สิทธิส่วนบุคคล (Personal Right) เป็นสิทธิส่วนตัวของบุคคลที่ผู้อื่นจะล่วงละเมิดมิได้เป็นพื้นที่ส่วนตัวของแต่ละบุคคล

3. สิทธิของพลเมือง (Civil Right) เป็นสิทธิของประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองแห่งรัฐ

เป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายของรัฐ ซึ่งสิทธิพลเมือง ได้แก่

3.1 สิทธิทางสังคม (Social Right) เป็นสิทธิของประชาชนทางสังคมที่พึงได้รับบริการจากสังคมในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม เช่น สิทธิการเข้าถึงการบริการสาธารณะ เป็นต้น

3.2 สิทธิทางสวัสดิการสังคม (Social Welfare Right) เป็นสิทธิของประชาชนทุกคนที่ได้รับสวัสดิการทางสังคม เช่น สิทธิการได้รับการศึกษา ฯลฯ

3.3 สิทธิทางวัฒนธรรม (Cultural Right) ได้แก่ สิทธิเข้าร่วมในพิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรมของประชาคมในด้านศิลปะต่าง ๆ

ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2551) ได้ให้การรับรองสิทธิทางด้านสุขภาพไว้อย่างกว้าง ๆ ดังนี้

ข้อ 25 (1) ว่า “คนทุกคนมีสิทธิที่จะมีมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอต่อสุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดีของตนเองและครอบครัว รวมไปถึงการได้รับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพพยาบาล และการบริการทางสังคมที่จำเป็น นอกจากนี้ คนทุกคนยังมีสิทธิที่จะได้รับความมั่นคงแม้ในช่วงว่างงาน เจ็บป่วย พิกการ เป็นหม้าย วยชรา หรือขาดปัจจัยดำรงชีวิตอื่น ๆ ในพฤติการณ์ที่นอกเหนืออำนาจของตน”

ตาม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) ได้ให้การรับรองไว้ คือ

“ข้อ 12”

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของคนทุกคนที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นได้

2. ขั้นตอนในการดำเนินการโดยรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ เพื่อบรรลุผลในการทำให้สิทธินี้

เป็นจริงอย่างสมบูรณ์ จะต้องรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อ

(ก) การหาหนทางลดอัตราการตายของทารกก่อนคลอด และของเด็กแรกเกิด และการพัฒนาที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของเด็ก

(ข) การปรับปรุงในทุกด้านของสุขภาพลักษณะทางสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรม

(ค) การป้องกัน รักษา และควบคุมโรคระบาด โรคประจำถิ่น โรคจากการประกอบอาชีพ และโรคอื่น ๆ

(ง) การสร้างสภาวะที่ประกันบริการทางการแพทย์และการให้การดูแลรักษาพยาบาลแก่ทุกคนในกรณีเจ็บป่วย ซึ่งประเทศไทยเป็นรัฐภาคีภายใต้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่บัญญัติไว้ เนื่องจากไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้แล้ว และในส่วนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น ได้ให้การรับรองไว้เช่นกัน (ราชกิจจานุเบกษา, 2550ก) คือ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้วย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดสิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุขให้กับประชาชนไว้ในมาตรา 51 ไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐานและผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถาน

บริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการทางสาธารณสุขจากรัฐอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสม โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและทันต่อเหตุการณ์” แต่เนื่องจากมาตรา 51 นี้ เป็นบทบัญญัติซึ่งอยู่ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ดังนั้น มาตรานี้จึงรับรองเฉพาะสิทธิของชนชาวไทยหรือผู้ที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะสัญชาติหรือสถานะใด มีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขเช่นเดียวกันตามที่ ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2551) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ระบุไว้

สิทธิได้รับการปฏิบัติตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญมีดังนี้

1. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับบริการเพื่อสุขภาพ (the rights to health care) เมื่อเกิดการเจ็บป่วยควรได้รับการรักษาพยาบาลโดยมาตรฐานวิชาชีพของผู้ที่มีหน้าที่รักษา

2. สิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแพทย์ ผู้รักษา (the rights to information) หมายถึง ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะรับรู้อาการเจ็บป่วย วิธีการรักษา ผลดีผลเสียที่อาจจะมีขึ้น โดยแพทย์มีหน้าที่ต้องอธิบายให้ผู้ป่วยทราบเมื่อผู้ป่วยรับรู้แล้วยอมรับการรักษาจากแพทย์ ความยินยอมของผู้ป่วยนั้นจึงจะมีผลตามกฎหมาย ซึ่งเรียกว่า “ความยินยอมภายหลังจากการบอกกล่าว (informed consent)” เพราะเมื่อแพทย์ได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยแล้ว แพทย์มีสิทธิกระทำ ต่อร่างกายของผู้ป่วยตามกรรมวิธีการรักษาของแพทย์ประเภทนั้นได้

3. สิทธิที่จะปฏิเสธการรักษา (the patient's right to refuse treatment) หากเกิดกรณีหมดทางรักษาจริง ๆ แล้วแพทย์สามารถงดใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่จะช่วยผู้ป่วยได้ เพียงแต่ดูแลให้

ถึงแก่ความตายตามธรรมชาติ แพทย์จะกระทำได้อีกต่อเมื่อเป็นเจตนาของผู้ป่วยและผู้ป่วยใช้สิทธิปฏิเสธการรักษา

4. สิทธิส่วนบุคคล (privacy right) ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับความเจ็บป่วยของตนไว้เป็นความลับ

ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคำด้านสุขภาพไว้ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2550ข)

“สุขภาพ” หมายความว่า ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล

“บริการสาธารณสุข” หมายความว่า บริการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกัน ควบคุมโรค และปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ การตรวจวินิจฉัยและบำบัดสภาวะความเจ็บป่วย และการฟื้นฟูสมรรถภาพของบุคคล ครอบครัวและชุมชน

จากความหมายดังกล่าว สิทธิทางด้านสุขภาพเป็นสิทธิในคุณภาพชีวิตที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน ในการเข้าถึงการรักษาโรคของบุคคล และการเข้าถึงบริการสาธารณสุขนั่นเอง

พันธกรณีของประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข

การที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้ตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน เป็นพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน หรือสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ที่มีลักษณะเป็นสนธิสัญญาพหุภาค กล่าวคือ เป็นสนธิสัญญาที่มีรัฐมากกว่าสองรัฐขึ้นไปเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญา ซึ่งกระบวนการในการทำสนธิสัญญามีหลายขั้นตอน นับตั้งแต่การเจรจา การให้ความยินยอมของรัฐ เพื่อผูกพันตามสนธิสัญญาโดยการลงนาม การให้

สัตยาบันการภาคยานุวัติ รวมทั้งการที่บางรัฐอาจตั้งข้อสงวนและเมื่อปฏิบัติตามขั้นตอนในการทำสัญญาครบถ้วนแล้วภาคีก็มีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่อไปการเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาก่อให้เกิดพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสนธิสัญญานั้นนั้นอาจต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศตั้งนั้นเมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนแล้วประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาดังกล่าว

สิทธิในการรักษาพยาบาลของคนต่างด้าวที่ประเทศไทยได้รับการยอมรับ ได้แก่ สิทธิในมาตรฐานแห่งสุขภาพ สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการบริการทางสังคม สิทธิในการประกันสังคมกรณีว่างงาน เจ็บป่วย ทูพพลภาพ เป็นหม้าย วยชรา การขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพ สิทธิของมารดาและสิทธิเด็ก ซึ่งคนต่างด้าวที่เป็นคนไร้สัญชาติซึ่งได้รับสิทธิอาศัยอย่างถาวรในประเทศไทยแล้ว ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยประกันสังคม ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าเป็นการรับรองสิทธิอย่างจำกัด ตามที่ปรากฏในกฎหมายระหว่างประเทศนั้น แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างกฎหมายภายในของประเทศไทยและกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการยอมรับสิทธิในสุขภาพของคนต่างด้าว เช่น การใช้ถ้อยคำในบทบัญญัติใช้คำว่า “Everyone shall...” Article 2 ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 กล่าวคือ บุคคลทุกคนเป็นผู้ทรงสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่เพียงคนชาติเท่านั้นที่จะได้รับความคุ้มครองแต่รวมถึงคนต่างด้าวซึ่งได้รับสิทธิดังกล่าวโดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ใน Article 2(2) ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 วางหลักห้ามมิให้รัฐภาคีเลือกปฏิบัติไม่ว่าด้วยเหตุผลเชื้อชาติ สีผิว เพศ ศาสนา การเมืองหลักสิทธิมนุษยชน และหลักกฎหมายได้รองรับสิทธิในการดูแลช่วยเหลือกันทางการรักษาพยาบาลอย่าง

สมบูรณ์ และมอบหมายให้รัฐมีหน้าที่ในการดำเนินการเป็นหลักประกันทางสังคมอีกด้วย โดยมีกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ ระบุถึง สิทธิการเข้าถึงบริการรักษาพยาบาลและหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดบริการเหล่านี้ เช่น

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2551)

ข้อ 1 มนุษย์ ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

ข้อ 2 บุคคล ชอบที่จะมีสิทธิและเสรีภาพ ประดาที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใด ๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติ หรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด

ข้อ 21 (2) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงการบริการสาธารณสุขในประเทศของตนโดยเสมอภาค

ข้อ 25 (1) บุคคล มีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพ และความอยู่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และบริการสังคมที่จำเป็นและสิทธิในความมั่นคง ในกรณีว่างงาน เจ็บป่วย ทูพพลภาพ เป็นหม้าย วยชรา หรือการขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพอื่นใดในพฤติการณ์อันเกิดจากที่ตนควบคุมได้

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (ICESCR)

ข้อ 9 รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนในอันที่จะมีสวัสดิการสังคม รวมทั้งการประกันสังคม

ข้อ 12 (1) รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนที่มีมาตรฐานแห่งสุขภาพทั้งทางร่างกายและทางใจที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

ข้อ 12 (2) ขั้นตอนในการดำเนินการโดยรัฐภาคีแห่งกติกาปัจจุบัน เพื่อให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริงอย่างเต็มที่ให้รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อ

1. การหาหนทางลดอัตราการตายของทารกก่อนคลอด และของเด็กแรกเกิด และการพัฒนาที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของเด็ก

2. การบำรุงอนามัยทุก ๆ ด้านทางสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรม

3. การป้องกัน บำบัดและควบคุมโรคระบาด โรคประจำถิ่น โรคจากการประกอบอาชีพ และ โรคอื่นๆ

4. การสร้างสถานะที่ให้ประกันการบริการทางการแพทย์ และการดูแลเอาใจใส่รักษาพยาบาลในกรณีเจ็บป่วย

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2555)

ข้อ 2 รัฐภาคีจะเคารพและประกันสิทธิตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้แก่เด็กแต่ละคนที่อยู่ในเขตอำนาจของตน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าชนิดใด ๆ โดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น ต้นกำเนิดทางชาติ ชาติพันธุ์หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิดหรือสถานะอื่น ๆ ของเด็ก หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย

ข้อ 24 (1) รัฐภาคียอมรับในสิทธิของเด็กที่จะได้รับมาตรฐานสาธารณสุขที่สูงสุดเท่าที่จะมีได้และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยและการฟื้นฟูสุขภาพ รัฐภาคีพยายามดำเนินการที่จะประกันว่า ไม่มีเด็กคนใดถูกริดลอนสิทธิในการรับบริการดูแลสุขภาพ

ข้อ 24 (2) รัฐภาคีให้มีการปฏิบัติตามซึ่งสิทธินี้อย่างเต็มที่และโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ดำเนินการที่เหมาะสม ดังนี้

ก) ลดการเสียชีวิตของทารกและเด็ก

ข) ประกันให้มีการให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ที่จำเป็นและการดูแลสุขภาพแก่เด็ก

ทุกคน โดยเน้นการพัฒนาการดูแลสุขภาพขั้นปฐม

ค) ต่อสู้กับโรคภัยและทุพโภชนาการ รวมทั้งที่อยู่ภายในขอบข่ายของการดูแลสุขภาพขั้นปฐม ซึ่งนอกเหนือจากวิธีการอื่นแล้ว ยังดำเนินการโดยการให้เทคโนโลยีที่มีอยู่พร้อม แล้วจัดหาอาหารที่ถูกหลักโภชนาการและน้ำดื่มที่สะอาดอย่างเพียงพอ ทั้งนี้โดยพิจารณาถึงอันตรายและความเสี่ยงของมลภาวะแวดล้อม

ง) ประกันให้มีการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสมแก่มารดาทั้งก่อนและหลังคลอด

จ) ประกันว่าทุกส่วนของสังคม โดยเฉพาะบิดามารดาและเด็กจะได้รับข้อมูลข่าวสาร และเข้าถึงการศึกษา การสนับสนุนให้ใช้ความรู้พื้นฐานในเรื่องโภชนาการและสุขภาพเด็ก เรื่องประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา เรื่องอนามัยและสุขภาพจิตของสตรี และเรื่อง การป้องกันอุบัติเหตุ

ฉ) พัฒนาการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน การแนะแนวแก่บิดามารดา การให้บริการและการศึกษาในเรื่องการวางแผนครอบครัว

ข้อที่ 26 รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคน ในอันที่จะได้รับประโยชน์จากการประกันสังคม รวมถึงการประกันภัยทางสังคม และจะดำเนินการที่จำเป็น เพื่อให้สิทธินี้บังเกิดผลอย่างเต็มที่ตามกฎหมายของแต่ละประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (ราชกิจจานุเบกษา, 2550ก)

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 51 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขจากรัฐซึ่งต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและทันต่อเหตุการณ์

มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาระดับมัธยม ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

(2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

สิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิในสุขภาพของบุคคลนั้น มีความสำคัญยิ่งในการสร้างเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ทั้งทางกายและใจยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม หากเป็นสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีพึงได้นั้น โดยเฉพาะสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในสุขภาพ (right to health) ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ที่ว่า “Health for all” หมายถึงสุขภาพดีถ้วนหน้าไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นบุคคลธรรมดาสามัญชาติใดก็ตาม กล่าวคือ ไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุสัญชาตินั้นเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ได้รับการขยายความไว้ใน “ยุทธศาสตร์การสาธารณสุขมูลฐานเพื่อสุขภาพของทุกคน” (Health for All -

Primary Health Care Strategies) ขององค์การอนามัยโลก ดังนี้

(ก) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาล

- สุขภาพอนามัยแม่และเด็ก รวมถึงการวางแผนครอบครัว

- การฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อร้ายแรงบางโรค

- การรักษาพยาบาลที่เหมาะสมสำหรับโรคต่าง ๆ หรือการบาดเจ็บจากเหตุต่าง ๆ

- การให้ยาหรือผลิตภัณฑ์ที่รักษาโรคที่จำเป็น

(ข) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับสุขภาพ

- การให้การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพ วิธีการควบคุม และป้องกัน

- การส่งเสริม การจัดหาอาหาร และโภชนาการที่เหมาะสม

ทั้งนี้ระบบบริการสุขภาพต้องอยู่ภายใต้หลักการสำคัญต่อไปนี้ การมีบริการด้านสุขภาพอย่างเพียงพอ ความสามารถที่เข้าถึงบริการสุขภาพได้นั้น คือ ค่าบริการควรอยู่ในระดับที่ทุกคนพอจ่ายได้และบนหลักความยุติธรรม ที่ตั้งของสถานบริการสุขภาพควรตั้งอยู่ในที่คนเข้าถึงได้ และมีบริการที่คำนึงถึงผู้มีความพิการ และกลุ่มที่อ่อนแออื่น ๆ

ดังนั้น สิทธิมนุษยชนมีหลักสำคัญที่ยอมรับในระดับสากล คือ บุคคลมีสิทธิที่จะตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ส่วนตัวด้วยตนเอง ซึ่งแสดงถึงความเป็นอิสระของมนุษย์ โดยเฉพาะผู้ป่วย ถือว่าเป็นบุคคลที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการได้รับรู้ข้อมูลต่าง ๆ พอสมควรประกอบการตัดสินใจของตนเอง ฉะนั้นผู้ป่วยจึงเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องได้รับการพิทักษ์สิทธิ ในหลาย

ประเทศได้นำสิทธิของผู้ป่วยมาบัญญัติเป็นกฎหมาย สำหรับประเทศไทยมิได้ระบุไว้เป็นกฎหมายโดยตรง แต่มีกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 28 ว่า บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ๆ และมาตรา 31 ระบุว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายและในประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2552) ได้มีการกำหนดสิทธิผู้ป่วยซึ่งประกอบด้วยสิทธิในการตัดสินใจที่จะรับหรือเลือกบริการทางการแพทย์ สิทธิที่จะได้รับบริการทางการแพทย์ที่มีมาตรฐาน สิทธิที่จะได้รับการบอกกล่าว หรือสิทธิที่จะรู้สิทธิส่วนตัวและสิทธิในครอบครัว สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย สิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหาย และสิทธิที่จะได้รับการปกปิดเรื่องราวไว้เป็นความลับ สำหรับประเทศไทยนั้นผู้ประกอบการวิชาชีพสภาวิชาชีพ และหน่วยงานที่มีส่วนสัมพันธ์กับผู้ป่วยโดยตรงซึ่งได้แก่ แพทยสภา สภาการพยาบาล สภาเภสัชกรรม ทันตแพทยสภา และคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ ได้ร่วมกันประกาศสิทธิของผู้ป่วย เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2541 ไว้ดังนี้

1. ผู้ป่วยทุกคนมีสิทธิพื้นฐานที่จะได้รับบริการด้านสุขภาพตามบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
2. ผู้ป่วยมีสิทธิรับบริการจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ เนื่องจากความแตกต่างด้านฐานะ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สังคม ลัทธิการเมือง เพศ อายุ และลักษณะของความเจ็บป่วย
3. ผู้ป่วยที่ขอรับบริการด้านสุขภาพมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอ และเข้าใจชัดเจนจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเลือกตัดสินใจในการยินยอมหรือไม่

ยินยอม ให้ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพปฏิบัติต่อตน เว้นแต่เป็นการช่วยเหลือรีบด่วนหรือจำเป็น

4. ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายถึงชีวิต มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือรีบด่วนจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยทันทีตามความจำเป็นแก่กรณี โดยไม่คำนึงว่าผู้ป่วยร้องขอความช่วยเหลือหรือไม่

5. ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับทราบชื่อ สกุล และประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพที่เป็นผู้ให้บริการแก่ตน

6. ผู้ป่วยมีสิทธิขอความเห็นจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอื่น ที่มีได้เป็นผู้ให้บริการแก่ตน และมีสิทธิในการขอเปลี่ยนผู้ให้บริการและสถานบริการได้

7. ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับตนเองจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ โดยเคร่งครัด เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

8. ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลอย่างครบถ้วนในการตัดสินใจเข้าร่วม หรือถอนตัวจากการเป็นผู้ถูกทดลองในการทำวิจัยของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ

9. ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเฉพาะของตน ที่ปรากฏในเวชระเบียนเมื่อร้องขอ ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคลอื่น

10. บิดา มารดา หรือผู้แทนโดยชอบธรรม อาจใช้สิทธิแทนผู้ป่วยที่เป็นเด็กอายุยังไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ ผู้บกพร่องทางกายหรือจิต ซึ่งไม่สามารถใช้สิทธิด้วยตนเองได้

จากหลักกฎหมายและแนวทางปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า การปฏิบัติต่อผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าว ตามรัฐธรรมนูญไทยและกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน บัญญัติให้บุคคลทุกคนมีสิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วย แม้ว่าบุคคลนั้นไร้สถานะทางกฎหมายโดยสิ้นเชิง การที่ประเทศไทยได้ไปลงนามและให้

สัตยาบันไว้ตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน เป็นพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน การเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ก่อให้เกิดพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา มิฉะนั้นอาจต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาดังกล่าว

สรุป

การที่ประเทศไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบันไว้ตามกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน เป็นพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน หรือสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ที่มีลักษณะเป็นสนธิสัญญาพหุภาคี กล่าวคือ เป็นสนธิสัญญาที่มีรัฐมากกว่าสองรัฐขึ้นไปเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญา ซึ่งกระบวนการในการทำสนธิสัญญามีหลายขั้นตอน นับตั้งแต่การเจรจา การให้ความยินยอมของรัฐเพื่อผูกพันตามสนธิสัญญาโดยการลงนาม การให้สัตยาบัน การภาคยานุวัติ รวมทั้งการที่บางรัฐอาจตั้งข้อสงวนและเมื่อปฏิบัติตามขั้นตอนในการทำสัญญาครบถ้วนแล้ว ภาคีมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่อไป มิฉะนั้นอาจต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ

ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาดังกล่าว เมื่อประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้ต่อกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนต้องนำมาปรับเป็นกฎหมายภายในให้สอดคล้องต่อ “หลักสิทธิมนุษยชน” โดยกฎหมายรัฐธรรมนูญไทยและกฎหมายภายใน สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลถูกบรรจุรวมอยู่ในหลักสิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐาน ซึ่งหมายความว่าแม้ว่ามนุษย์คนหนึ่งจะไร้สถานะทางกฎหมายโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้การยอมรับในทะเบียนราษฎรของรัฐใดรัฐหนึ่ง หรือแม้ว่ามนุษย์คนหนึ่งจะมี

สถานะเป็นคนไร้สัญชาติตามกฎหมายของรัฐใดรัฐหนึ่ง หรือเป็นบุคคลที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย บุคคลนั้น ก็จะมีสิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล ซึ่งเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศที่ได้บัญญัติไว้

ข้อเสนอแนะ

การปฏิบัติต่อผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักสากลและเป็นที่ยอมรับแก่นานาอารยประเทศ ควรให้ความสำคัญกับประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) รัฐต้องให้ความสำคัญและใช้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการทำให้สิทธิในการเข้าถึงบริการรักษาพยาบาลและการสาธารณสุขของคนต่างด้าวให้เป็นจริงในสังคม กล่าวคือ การอำนวยความสะดวก การจัดบริการอย่างเพียงพอ การส่งเสริม และประชาสัมพันธ์

2) รัฐต้องให้ความสนใจและดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมในสถานะทางสุขภาพขั้นพื้นฐาน โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนชาติรัฐหรือไม่ โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนทัศนคติและความรู้สึกของคนชาติรัฐต่อคนต่างด้าวในแง่ลบ เพื่อมิให้เกิดความรู้สึกว่า การเข้าถึงบริการสาธารณสุขเป็นเรื่องเฉพาะคนในชาติเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น กลไกของรัฐในการจัดการสุขภาพของคนต่างด้าวของประเทศไทย

3) วางหลักคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขเฉพาะคนไร้รัฐที่ได้มีสิทธิอาศัยในประเทศไทย ย่อมมีสถานะเป็นประชาชนและโดยกฎหมายย่อมได้รับสิทธิในการประกันสุขภาพขั้นพื้นฐานจากรัฐเป็นอย่างน้อย

4) สุขภาวะภายใต้ระบบสุขภาพที่รัฐพึงมีหลักประกันให้กับปัจเจกบุคคล ไม่ว่าจะเป็นคนชาติ หรือคนต่างชาติ และทั้งในฐานะบุคคลทั่วไป สถานะคนงานที่รัฐพึงมีหลักกฎหมายในการคุ้มครองความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน และใน

ฐานะผู้ป่วยที่พึงมีสิทธิขั้นพื้นฐาน 2 ประการ คือ สิทธิทางเลือกต่าง ๆ ในการรับบริการ และการได้รับข้อมูลภาวะความเจ็บป่วยครบถ้วน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ และสิทธิในความเป็นส่วนตัวที่แพทย์และเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการไม่สามารถละเมิดได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการต่างประเทศ. (2551). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (universal declaration of human rights)*. กรุงเทพฯ: กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ.

ราชกิจจานุเบกษา. (2550ก). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. สืบค้นได้จาก <http://www.ogad.go.th/>

ราชกิจจานุเบกษา. (2550ข). *พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พุทธศักราช 2550*. สืบค้นได้จาก http://www.moph.go.th/hot/national_health_50.pdf

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2552). *พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2552*. สืบค้นได้จาก <http://www.tsd.police.go.th/law/031.pdf>

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. (2555). *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (convention on the rights of the child) และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (optional protocol to the convention on the rights of the child)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ.